

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

**Методичні вказівки до семінарських занять, самостійної роботи
для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти
спеціальності 033 – Філософія освітньо-професійної програми
«Аналітика суспільно-політичних процесів»**

Затверджено на засіданні
кафедри філософії і суспільних наук,
протокол № 3 від 29.11.2022 р.

Чернігів 2022

Релігієзнавство. Методичні вказівки до семінарських занять, самостійної роботи для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 033 – Філософія освітньо-професійної програми «Аналітика суспільно-політичних процесів» / Укл. Шакур Н. В. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка». 2022. 47с.

Укладачка:

Шакур Наталія Валеріївна, кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри філософії і суспільних наук НУ «Чернігівська політехніка»

Відповідальний за випуск:

Колєватов Олексій Олександрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії і суспільних наук НУ «Чернігівська політехніка»

Рецензентка:

Киселиця Світлана Володимирівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і суспільних наук НУ «Чернігівська політехніка»

Зміст

Вступ.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	5
Структура навчальної дисципліни.....	10
Теми семінарських занять.....	11
Плани семінарських занять.....	11
Теми для самостійної роботи студентів.....	28
Методичні рекомендації до самостійної роботи.....	29
Методичні рекомендації до виконання творчих робіт.....	30
Завдання для контрольних робіт, передбачених навчальним планом...	33
Критерії оцінювання контрольних робіт.....	34
Методи контролю.....	37
Розподіл балів, які отримують студенти.....	38
Орієнтовний перелік питань до екзамену.....	39
Критерії оцінювання відповіді.....	41
Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....	41
Рекомендовані джерела для вивчення дисципліни.....	42
Інформаційні ресурси мережі Інтернет.....	44
<i>ДОДАТОК А. Приклад оформлення титульної сторінки реферату....</i>	<i>45</i>
<i>ДОДАТОК Б. Приклад есе.....</i>	<i>46</i>

ВСТУП

Релігієзнавчі знання є важливою складовою підготовки майбутнього фахівця у галузі філософії. Методичні вказівки до семінарських занять і самостійної роботи, завдання для контрольних робіт розроблені для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Аналітика суспільно-політичних процесів».

Мета навчальної дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти системні знання про релігію, її специфіку, основні етапи і форми поширення, роль в духовному житті людства та історії українського народу; навички наукового аналізу феноменів релігії і вільнодумства, творчого осягнення феномена релігії в контексті соціокультурних та суспільно-політичних перетворень, а також сприяти збагаченню духовної культури, толерантності студентства.

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної та практичної підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою «Аналітика суспільно-політичних процесів» і є нормативною дисципліною.

Вивчення дисципліни передбачає засвоєння знання про передумови виникнення, розвитку та функціонування релігії, її багатоманітні форми в суспільстві, основні концепції релігії, історії виникнення, розвитку і сучасний стан національних і світових релігій, генезу, географію і динаміку поширення релігійних конфесій в Україні.

Вивченню дисципліни сприятиме успішне засвоєння таких дисциплін, як «Історія України», «Філософія Давнього світу», «Етика та естетика». Дисципліна може бути базовою для вивчення дисциплін «Історія світової культури», «Історія української культури», «Історія світової суспільно-політичної думки», «Аналітика соціогуманітарної сфери», «Аналітика сучасних суспільно-політичних процесів».

Засвоєння основних положень теорії релігії та практичних проблем сучасного релігійного життя формує у здобувачів вищої освіти здатність використовувати в професійній діяльності філософське знання для визначення стратегій і якісних характеристик перетворень в соціумі та політикумі.

Основні форми навчальних занять, передбачені робочою програмою дисципліни – лекції, семінари, самостійна робота, що передбачає аналіз першоджерел, виконання творчих робіт (презентацій, есе, схем, таблиць, тестів тощо).

Обсяг дисципліни визначається робочим навчальним планом і становить 150 годин, з них аудиторної роботи 40 годин і на самостійну роботу відведено 110 годин, підсумковою формою контролю є екзамен.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Предмет курсу «Релігієзнавство»

Тема 1 Релігія як суспільне явище та складова духовної культури

Релігієзнавство – галузь гуманітарного наукового знання. Релігієзнавство – система знань про релігію, її історію, зміст, структуру і функції у духовному житті людей. Особливості релігієзнавства як навчальної дисципліни. Теоретичне й історичне релігієзнавство.

Релігія як об'єкт релігієзнавчих досліджень. Предмет і структура релігієзнавства. Релігієзнавство і теологія.

Зв'язок релігієзнавства як галузі знання з філософії, соціології, антропології, психології, лінгвістики, загальної історії, етнології, археології, палеонтології. Понятійний апарат релігієзнавства.

Методи дослідження в релігієзнавстві. Основні релігієзнавчі концепції та їх загальна характеристика.

Тема 2 Релігія як суспільно-культурне явище

Сутність і походження релігії. Основні теорії походження релігії: теологічні та наукові. Історичний характер релігії. Ознаки релігійної віри. Основні релігієзнавчі концепції та їх загальна характеристика. Уявлення про природне та надприродне. Поняття Бога. Аналіз богословських доведень буття Бога.

Зародження наукових знань про релігію. Витоки релігієзнавства. Розуміння релігії давніми філософами: Платоном, Демокритом, Епікуром, Лукрецієм Каром, Евгемером та ін.

Французькі матеріалісти XVIII ст. про релігію. Німецькі філософи Ф.Шлейєрмахер, Г.Гегель, Л.Феєрбах. Українські мислителі Г.Сковорода, П.Могила та ін.

Перші праці з історії релігії (XVIII ст.). Англійський історик-етнограф Е.Тайлор – основоположник релігієзнавства як окремої галузі наукових знань.

Формування соціології релігії (середина XIX ст.) М.Вебером, Е.Дюркгеймом та Г.Зіммелем. Марксистська концепція релігієзнавства. Внесок у становлення і розвиток психології релігії В.Вундта, Г.Лебона, В.Джеймса та ін. (кінець XIX – поч. XX ст.). Сучасне релігієзнавство як галузь гуманітарного знання.

Структура релігії. Класифікація релігій. Місце релігії у суспільстві. Функції релігії. Головна соціальна функція релігії – компенсаційна. Світоглядна функція. Регулятивна функція. Функція інтегрування. Комунікативна функція. Терапевтична функція. Історична місія релігії – формування відчуття єдності людського роду, значущості неперехідних загальнолюдських моральних норм і цінностей.

Змістовий модуль 2. Ранні та етнонаціональні релігії

Тема 3 Первісні та ранні форми релігії

Походження та особливості первісних форм релігії. Проблема виникнення первісної релігії (час і форма появи).

Поняття про міф і міфологію як специфічну форму сприйняття світу. Міфологія й космологія первісного суспільства. Еволюція первісної релігії.

Основні форми первісних культів: магія, анімізм, тотемізм, фетишизм, аграрні культури, шаманізм.

Визначення та сутність фетишизму. Фетишизм і сучасність.

Анімізм – віра в надприродне існування душі і духів. Е. Тейлор і його праця «Первісна культура». Анімізм і культ предків. Анімізм в сучасних релігіях.

Тотемізм як форма первісної релігії. Визначення тотемізму. Наріжний камінь тотемістичних вірувань – вірування в тотемних «першопредків». Тотемний культ. Табу. Тотемізм і сучасність.

Шаманізм як вірування в надприродні здібності і можливості давніх служителів культів – шаманів.

Тема 4 Етнонаціональні та регіональні релігії

Історичне підґрунтя виникнення та існування ранніх національних релігій.

Головні риси ранніх національних релігій. Національно-державні релігії в стародавніх Єгипті, Індії, Греції, Римі, Китаю, Персії та інших країнах. Зороастризм – давньоіранська релігія.

Загальна характеристика пізніх національних релігій. Головні риси пізніх національних релігій.

Індуїзм – сучасна національна релігія Індії. Ведична релігія в Індії та її специфіка. Брахманізм – прямий нащадок ведичної релігії. Вчення про карму. Своєрідна трійця індуїзму (тримурті) – Брахма, Вішну і Шива. Індуїзм сьогодні. Джайнізм. Сикхізм.

Конфуціанство – національна релігія Китаю. Зародження і розвиток конфуціанства: шлях від філософсько-етичного вчення до релігії. Місце і роль Конфуція в конфуціанстві.

Даосизм і його специфіка. Лао-цзи в релігійній системі даосизму.

Синтоїзм як національна релігія Японії. Літописи «Кодзікі» і «Ніхонсьокі» – джерела синто. Основи культової практики в синтоїзмі. Синтоїзм сьогодні.

Історія іудаїзму та його священні книги. Тора і Талмуд. Віровчення іудаїзму, звичаї, традиції обряди та свята. Догматика і загальні риси іудаїзму.

Нові напрями в іудаїзмі: хасидизм, реформований або сучасний іудаїзм, каббала. Іудаїзм і політика. Сіонізм. Антисемітизм.

Змістовий модуль 3 Світові релігії

Тема 5 Буддизм

Буддизм як найдавніша світова релігія. Передумови виникнення, історія розвитку і розповсюдження буддизму. Ідейні джерела буддизму. Життєвий шлях Сіддхартхи Гаутами.

Моральна концепція буддизму: вчення про «чотири благородні істини». Восьмискладовий шлях спасіння. Нірвана як головна мета буття. Карма – закон залежного начала. Буддистський культ.

Священні тексти буддизму: Трипітака (Віная-пітака, Сутта-пітака, Абхидхарма-пітака). Ритуали та обряди в буддизмі.

Напрямки буддизму: хінаяна («мала колісниця», «вузький шлях спасіння»), махаяна («велика колісниця», «широкий шлях спасіння»). Регіональний буддизм: чань-буддизм, дзен-буддизм, ламаїзм.

Тема 6 Християнство та християнські цінності в сучасному світі

Історичні передумови виникнення християнства. Християнське віровчення і культ. Ісус Христос: свідоцтва про життя. Ісус Христос: Людина і Бог. Ісус Христос: проповідь і вчення. Нагірна проповідь.

Біблія – священна книга християн. Сутність і склад Біблії. Старий Завіт. Новий Завіт.

Заснування християнської церкви. Апостоли. Життя церкви в перші три сторіччя. Період Вселенських Соборів. Символ Віри. Константинопольська православна церква, Александрійська православна церква, Антіохійська православна церква, Єрусалимська православна церква та інші. Хрест - священний знак християн.

Еволюція християнства. Перший розкол у християнстві. Порівняльна характеристика православ'я та католицизму. Християнство на Сході. Історичний розвиток православ'я. Православне віровчення та культ. Сучасний стан православних церков. Вселенське православ'я.

Католицизм. Головні віхи історії католицизму. Особливості католицького віровчення, догматики і обрядності. Інститут папства та організація католицької церкви.

Другий розкол у християнстві. Виникнення протестантизму та його загальні риси. Ранні течії у протестантизмі: лютеранство, кальвінізм, англіканство. Пізні течії протестантизму: методисти, баптисти, квакери, адвентисти, п'ятидесятники, свідки Єгови, мормони.

Тема 7 Іслам як світова релігія

Виникнення та розповсюдження ісламу як світової релігії. Життя та вчення пророка Мухаммеда. Халіфат.

Коран – священна книга мусульман. Сунна. Шаріат – комплекс юридичних норм, приписів та правил поведінки.

Догматика ісламу. Віровчення ісламу, обряди та свята. «П'ять стовпів ісламу».

Напрями ісламу: сунізм та шиїзм. Течії ісламу.

Мусульманську релігійно-політичні рухи: ісламський фундаменталізм, ісламський екстремізм та ісламський тероризм.

Змістовий модуль 4 Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії

Тема 8 Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії

Поняття нетрадиційних релігій та їх класифікація. Причини появи нетрадиційних релігій, культів, містичних рухів, їх специфічні риси.

Віровчення і культ основних течій нетрадиційних релігій.

Неохристиянські рухи (мормони, «Новоапостольська Церква»). Неорієнталістські релігії («Товариство Свідомості Крішні»).

Езотеричні об'єднання. Неоязичництво. Синтетичні неорелігії. Синкретичні релігії («Церква Єднання» Муна). Сайєнтологічні рухи («Трансцендентальна медитація»). Сатанізм.

Змістовий модуль 5 Релігії в Україні

Тема 9 Релігії в Україні: історичний контекст

Історія релігієзнавчої думки в Україні. Дохристиянські вірування на території України. Поширення християнства на території Київської Русі. Запровадження християнства в Київській Русі як державної релігії.

Православна церква в умовах іноземної влади на українських землях (друга половина XIII – кінець XVI ст.). Православна церква в умовах іноземної влади на українських землях (друга половина XIII – кінець XVI ст.). Внутрішнє становище православної церкви у литовсько-польський період. Посилення наступу католицизму на українські землі. Берестейська унія 1596 р. Греко-католицька та православна церкви в Україні у XVII-XVIII ст.

Православна церква на українських землях у XIX – на початку XX ст. Централізація, уніфікація, бюрократизація церковної системи. Ліквідація національних особливостей релігійно-церковного життя в Україні. Національне відродження в українському церковному житті на початку XX ст.

Релігійно-церковні процеси в період Української революції 1917–1921 рр. Релігійно-церковне життя в Україні в умовах тоталітаризму (1920-ті–1980-ті роки).

Тенденції церковно-релігійного життя в період незалежності України. Відродження релігійної мережі України.

Тема 10 Релігії в Україні: сучасний стан та відносини з державою

Тенденції церковно-релігійного життя в період незалежності України. Відродження релігійної мережі України. Формування правової бази у сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Державно-конфесійні відносини. Міжконфесійні об'єднання. Міжконфесійні стосунки. Сучасна релігійна карта України. Українська Православна Церква Московського Патріархату. Діяльність УПЦ МП в контексті сучасних суспільно-політичних подій.

Католицизм та протестантизм в період незалежності України. Українська греко-католицька церква. Іслам в період незалежності України. Іудаїзм в період незалежності України.

Сучасний протестантизм в Україні. Відродження протестантизму в Україні. Релігійні організації баптистів. Релігійні організації євангельських християн. Релігійні організації християн віри євангельської. Релігійні організації адвентистів. Релігійні організації лютеран. Релігійні організації реформатів. Релігійні організації харизматичного типу. Інші релігійні організації протестантського походження (релігійні організації Свідків Єгови).

Поширення нових релігійних організацій в Україні. Нові релігійні організації в контексті міжконфесійних та державно-конфесійних відносин в Україні.

Структура навчальної дисципліни «Релігієзнавство»

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання				
		Всього	У тому числі			
			Лек.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7
ЗМ 1 Предмет курсу «Релігієзнавство»						
1	Предмет та функції релігієзнавства.	14	2	2		10
2	Релігія як суспільно-культурне явище.	16	2	2		12
	Разом за змістовим модулем 1	30	4	4		22
ЗМ 2 Ранні та етнонаціональні релігії						
3	Первісні та ранні форми релігії.	16	2	2		12
4	Етнічні та регіональні релігії.	16	2	2		12
	Разом за змістовим модулем 2	32	4	4		24
ЗМ 3 Світові релігії						
5	Світові релігії. Буддизм.	14	2	2		10
6	Походження, еволюція та напрямки християнства.	18	2	2		14
7	Іслам як світова релігія.	14	2	2		10
	Разом за змістовим модулем 3	46	6	6		34
ЗМ 4 Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії						
8	Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії.	16	2	2		12
	Разом за змістовим модулем 4	16	2	2		12
ЗМ 5 Релігії в Україні						
9	Релігії в Україні: історичний контекст.	13	2	2		9
10	Релігії в Україні: сучасний стан та відносини з державою.	13	2	2		9
	Разом за змістовим модулем 5	26	4	4		18
Разом		150	20	20		110

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дослідження релігії як явища духовної культури і як форми суспільної свідомості.	2
2	Аналіз предмета, структури та функцій релігієзнавства.	2
3	Вивчення первісних та ранніх форми релігії; аналіз родоплеменних культів та архаїчних релігій.	2
4	Вивчення етнічних та регіональних релігій.	2
5	Дослідження буддизму як світової релігії.	2
6	Розкриття специфіки християнства та ролі християнських цінностей в сучасному світі.	2
7	Вивчення ісламу як світової релігії.	2
8	Аналіз сучасних нетрадиційних культів і неорелігій.	2
9	Дослідження історичного контексту релігії в Україні.	2
10	Аналіз стану та специфіки відносини релігії з державою в сучасній Україні.	2

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1

Семінар 1. Релігія як суспільно-культурне явище

План

1. Основні теорії походження релігії.
2. Релігія як сфера духовної культури.
3. Сутність, структура релігії.
4. Функції релігії та її роль у житті суспільства.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні теорії походження релігії.
2. Дайте основні визначення релігії.
3. З'ясуйте основні (зовнішні і внутрішні) складові структури релігії.
4. Охарактеризуйте основні функції релігії в суспільстві.
5. Що таке релігійні цінності?
6. Визначте роль релігійної віри в житті людини.

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Релігія як форма індивідуальної та суспільної свідомості.
- ✓ Релігійна свідомість: її структура та рівні.
- ✓ Релігія як історична категорія: основні еволюційні типи та форми релігії.
- ✓ Релігія як галузь духовної культури.
- ✓ Релігія і мистецтво.
- ✓ Мораль і релігія.
- ✓ Структура та зміст релігії.
- ✓ Основні типи та історичні форми релігії.
- ✓ Роль релігії у національно-культурному та духовному відродженні українського народу.
- ✓ Проблема теодицеї.
- ✓ Релігійне тлумачення «добра» і «зла».
- ✓ Особливості релігійної свідомості.
- ✓ Роль релігійних організацій в суспільному житті.

Література:

основна

1. Релігієзнавство: підручник / за ред. В.І. Лубського, В.І. Теремка. - К : Академія, 2000. - 408 С., **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Релігієзнавство : підручник : затверджено МОН України / В.І. Лубський, Т.Г. Горбаченко, М.В. Лубська, А.І. Яковенко. ; за ред. В.І. Лубського. - Київ. : Центр учбової літератури, 2010. - 447 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

3. Брук Дж. Х. Наука и религия. – Спб.: ББИ, 2004. – 352 с.
4. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1995.
5. Элиаде М. Священное и мирское. – М., 1994.
6. Єленський В. Релігія і українське суспільство. // Людина і світ. – 1996. – № 1-2.
7. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. – М., 1991.
8. Мюллер М. Введение в науку о религии. – М., 2002.
9. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного і Б. Лобовика. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
10. Тайлор Э. Первобытная культура. – М., 1989.
11. Паскаль Б. Думки про релігію. – Львів, 1995.
12. Предко О.І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри. – К., 2005.

План

1. Релігієзнавство як наука. Цілі і завдання навчального курсу «Релігієзнавство» в системі професійної підготовки філософа-аналітика.
2. Предмет та структурні розділи релігієзнавства.
3. Методологічні принципи релігієзнавства

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає практичне значення релігієзнавства?
2. Як співвідносяться релігія і мораль?
3. В чому полягає специфіка релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни?
4. З якими філософськими і гуманітарними дисциплінами межує релігієзнавство
5. Які складові входять до теоретичного релігієзнавства?
6. Назвіть основні принципи релігієзнавства та розкрийте їх сутність.

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Теологічне вчення про релігію.
- ✓ Філософська концепція релігії Канта.
- ✓ Філософська концепція релігії Гегеля.
- ✓ Суб'єктивістська концепція (Ф.Шлейєрмахер).
- ✓ Психологізаторські концепції релігії (У.Джеймс, З.Фрейд). Філософсько-антропологічна теорія Л.Фейєрбаха.
- ✓ Соціологізаторські теорії релігії (Вебер, Дюркгейм).
- ✓ Марксистське вчення: атеїзм.

Література:

основна

1. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін.. - К : ВД`Професіонал`, 2006. - 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. - 3-тє вид., стер. - Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

3. Абеляр П. Теологические трактаты. – М., 1995
4. Бердяев Н. А. О назначении человека. Экзистенциальная диалектика божественного и человеческого. – М., 1993.

5. Бродецький О.Є. Філософія релігії / О.Є. Бродецький. – Чернівці: Рута, 2008. – 80 с.
6. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К., 1994.
7. Гуревич П. Філософія релігії. Хрестоматія. – М.: МПСИ, 2008. – 600 с.
8. Предко О.І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри. – К., 2005.
9. Флоренський П. А. Культ, релігія, філософія. Культ и філософія. Філософія культури// Богословские труды. – М., 1977. Сб. 17.
10. Фрейд З. Психологія, релігія, культура. – М., 1992. 198.
11. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя. – Минск, 1998. 199.
12. Черній А. М. Онтологія духовності: Антропологічна цінність у релігієзнавчому вимірі. – К., 1996.

Модуль 2

Семінар 3. Первісні та ранні форми релігії. Родоплемінні культури та архаїчні релігії

План

1. Проблема походження релігії.
2. Характеристика основних найдавніших форм релігії:
 - 2.1. Магія.
 - 2.2. Тотемізм.
 - 2.3. Анімізм.
 - 2.4. Шаманізм.
3. Первісні релігійні уявлення в історії світової культури.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості притаманні більшості первісних проявів релігії?
2. Назвіть спільне та відмінне між найдавнішими та сучасними формами релігії.
3. Чим можна пояснити появу первісних вірувань і культів?
4. Розкрийте особливості фетишистських вірувань
5. Чим відрізняються тотемні культури від фетишизму?
6. Пережитки якої первісної форми релігії можна побачити в образах кентаврів із грецької олімпійської міфології?
7. Що таке полі демонізм?
8. З якими прагненнями людини пов'язаний поховальний культ?
9. Які поховальні вірування мали найбільше значення для подальшої еволюції релігії?
10. В чому суть обрядів ініціації?

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Проблема виникнення первісної релігії (час і форма появи).
- ✓ Причини виникнення культу землеробства.
- ✓ Міфологія й космологія первісного суспільства.
- ✓ Магія як основа релігійного культу первісних вірувань.
- ✓ Еволюція первісної релігії.
- ✓ Анімізм, фетишизм, тотемізм як ранні форми релігії.
- ✓ Сучасна історична наука про виникнення релігії.
- ✓ Сучасні форми міфу.
- ✓ Феномен народної магії.

Література:

основна

1. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. - К : ВД Професіонал, 2006. – 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. - 3-тє вид., стер. - Київ. : Академвидав, 2011. – 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

3. Бергсон А. Два источника морали и религии. – М., 1994.
4. Історія і теорія релігії та вільнодумство. – К., 1996.
5. Історія світової релігійної думки. Хрестоматія (упорядник В.Лубський та ін.) – К., 1999.
6. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении. – М., 1994.
7. Тайлор Э. Первобытная культура. – М., 1989.
8. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1990.
9. Элиаде М. Священное и мирское. – М., 1994.

Семинар 4. Етнічні та регіональні релігії

План

1. Етнічні релігії, їх класифікація та характерні риси.
2. Ранні (архаїчні) релігії:
 - 2.1. Релігії Стародавнього Сходу (Месопотамії – Шумеру, Вавилону, Ассирії; Єгипту, Індії, Китаю).
 - 2.2. Антична міфологія та релігія (Стародавньої Греції та Стародавнього Риму)
3. Національні релігії Індії (індуїзм, джайнізм, сикхізм).

4. Національні релігії Китаю (конфуціанство, дасизм) та Японії (синтоїзм).
5. Іудаїзм як монотеїстична національна релігія.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягали найпринциповіші особливості етнічних і регіональних релігій?
2. Які соціальні процеси вплинули на формування етнічних і регіональних релігій?
3. У чому подібні і в чому різняться підходи іудаїзму, зороастризму та індуїзму щодо можливостей і засобів спасіння людської душі?
4. Яка принципова різниця між релігійними обрядами часів Храму та діаспори?
5. Яке релігійне свято найчастіше відзначають іудеї?
6. Яким обрядом супроводжується народження хлопчика в єврейській родині?
7. Яке значення для подальшого розвитку релігії мав іудаїзм крім того, що він став релігійним підґрунтям християнства ?
8. Який внесок у віровчення та культ наступних релігій, в тому числі світових, зробив зороастризм ?
9. Які особливості індуїзму Вам відомі?
10. Пригадайте три найвідоміших божества, в індуїзмі і вкажіть на зв'язок між ними.
11. Що таке Карма і сансара в індуїстських віруваннях?

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Міфологія і релігія Стародавнього Сходу (Шумеру, Вавилону, Єгипту, Ассирії, Фінікії, Урарту, Палестини, Ірану, Індії, Китаю).
- ✓ Ведична література Індії.
- ✓ Міфологія і релігія античного світу (Олімпійські боги Стародавньої Греції, язичницький пантеон Стародавнього Риму).
- ✓ Культ природи друїдів.
- ✓ Міфологія і релігія германських племен та скандинавських народів.
- ✓ Дохристиянська міфологія і релігія східних слов'ян.
- ✓ Теогонія Стародавнього Єгипту.
- ✓ Історико-культурна цінність античної міфології.
- ✓ Характеристика основних ідей зороастризму.
- ✓ Конфуціанство як релігійна система: джерела віровчення, культова практика.
- ✓ Синто – національна релігія Японії.
- ✓ Особливості сучасного іудаїзму.
- ✓ Ідея монотеїзму в іудаїзмі.
- ✓ Культова практика іудаїзму. Сучасний іудаїзм.

Література:

основна

1. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. - К : ВД`Професіонал`, 2006. - 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. - 3-тє вид., стер. - Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
3. Рижкова С.А Типологія релігій: Навчальний посібник. – к.: Кондор, 2005. – 448 с.
4. Черній А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 400 с.

допоміжна

5. Буддизм. Словарь. – М., 1992.
6. Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1988.
7. Индуизм. Джайнизм. Сикхизм. Словарь. – М., 1996.
8. Каниткар В.П., Оуэн К.У. Индуизм. – М.: АСТ. 1999. – 406 с.
9. Лубський В., Козленко В., Лубська М., Севрюків Г. Історія релігій: навчальний посібник. – К., 2002.
10. Кун Н.А. Легенды и мифы древней Греции. – М.: Эксмо. 1989. – 534 с.
11. Лаоцзы. Обрести себя в Дао. – М.: Восточная литература. 1999. – 488 с.
12. Переломов Л.С. Слово Конфуция. – М.: ТПО Фабула, 1992. – 192 с.
13. Религии Древнего Востока. – М.: Прогресс. 1995. – 646 с.
14. Рерих Е. Основы буддизма. – Таллин, 1990.
15. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1982.
16. Тора. – М.: Шамир, 2005.

Модуль 4

Семинар 5. Буддизм

План

1. Виникнення буддизму: соціально-історичні умови та духовні витоки.
2. Вчення про страждання: чотири “шляхетні” істини: дукха, самудая, ніродха, магга.
3. Виникнення і специфіка основних напрямів буддизму:
 - хінаяна (тхеравада);
 - махаяна (чань-буддизм, ламаїзм, тантризм та ін.).

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність буддійського віровчення ?
2. Пригадайте п'ять основних буддійських заповідей. Поясніть, чому буддисти поширюють дію заповіді про ненасильство не тільки на людей, а й на інших живих істот ?
3. Які особливості буддистського чернецтва Вам відомі?
4. Розкрийте вчення про страждання.
5. Визначте особливості етичного вчення буддизму.
6. Дайте порівняльну характеристику хінаяні та махаяні.
7. Охарактеризуйте культову практику дзен-буддизму.
8. Які принципи розбіжності між тхеравадою і махаяною?
9. Яку роль відіграють лами у тибетському буддизмі?

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Легендарні відомості про життя Сідхартхи Гаутами.
- ✓ Трипітака – священна книга буддизму.
- ✓ Хінаяна та махаяна: порівняльна характеристика.
- ✓ Особливості віровчення та культу ламаїзму.
- ✓ Дзен-буддизм: походження, релігійна організація та культова практика.
- ✓ Тхеравада як різновид буддизму.
- ✓ Чань-буддизм (дзен): минуле й сучасність.
- ✓ Тибетський буддизм (ламаїзм).

Література:

основна

1. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. – К : ВД Професіонал`, 2006. - 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. - 3-тє вид., стер. - Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

3. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1996 р.
4. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів./ За наук. ред. А.Колодного. – К.: Наукова думка. 2000. – 420 с.
5. Рижкова С.А Типологія релігій: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 448 с.
6. Васильєв Л. С. Истории религий Востока. – М.: 1988. – 452 с.

7. Ерасов Б. С. Культура, релігія і цивілізація на Востокі. – М.: Наука. 1990. – 488 с.
8. Карнев В. Й. Буддизм – релігія Востока. – М.: Прогрес. 1998. – 354 с.
9. Кін М. Релігії світу. – Харків: Глобус. 2003. – 346 с.
10. Кочетов А. Н. Буддизм. – М.: Наука. 1999. – 468 с.
11. Кочетов А. Н. Ламаїзм. – М.: изд. Восточная література. 1973. – 346 с.
12. Релігії Древнього Востока. – М.: Прогрес. 1995. – 646 с.
13. Эрикер К. Буддизм. – М.: Прогрес. 2000. – 456 с.

Семінар 6. Християнство

План

1. Суспільно-історичні умови виникнення і поширення християнства.
2. Біблія як священна книга християнства та основа віровчення, її структура.
3. Засади християнського віровчення (догматика Символу віри та ін.). Культ у системі християнської релігії.
4. Особливості православного віровчення і культу. Православні церкви в сучасну епоху.
5. Особливості віровчення і культу католицизму. Організаційна структура Римо-католицької Церкви.
6. Виникнення протестантизму під час Реформації. Основні напрями у протестантизмі.

Питання для самоконтролю

1. Коли сталися два найбільших розколи в християнстві?
2. У що вірить православний християнин?
3. У якому з напрямів християнства – католицизмі чи православ'я існує віра в чистилище?
4. У чому виявляються основні відмінності між католиками і православними у виконанні ними трьох наступних таїнств: хрещення, шлюбу й причастя?
5. Яка різниця в організації та управлінні Католицькою та Православною Церквами?
6. Які особливості віровчення та культової практики виокремлюють протестантизм як напрям у християнстві?
7. Які три найбільш впливових і поширених напрями в ранньому протестантизмі Вам відомі?
8. Назвіть ще три напрями в протестантизмі, які нарівні з методизмом досягли в ХХ ст. статусу Церкви (деномінації).
9. Який вплив на формування сучасної західноєвропейської раціоналістичної культури справив протестантизм?
10. Назвіть канонічні джерела віровчення протестантизму.

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Християнські джерела про походження Христа та його життєдіяльність.
- ✓ Основні версії виникнення християнства.
- ✓ Культ у системі християнської релігії.
- ✓ Християнські свята.
- ✓ Наскільки сучасними та актуальними є ідеї Біблії?
- ✓ Ісус Христос: історична особистість чи міф? Обґрунтуйте свою думку.
- ✓ Біблійна та наукова космогонія: конфлікт чи діалог?
- ✓ Церковна десятина: податок чи духовна жертва?
- ✓ Чи можна вважати християнство результатом синтезу релігійних та філософських ідей різних релігій та культур?
- ✓ Державно-церковні відносини в Візантії та їх характер.
- ✓ Основні положення доктрини православ'я.
- ✓ Православна церква в сучасному світі.
- ✓ Соціальне вчення сучасного католицизму.

Література:

основна

1. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. – К : ВД Професіонал, 2006. - 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1996 р. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів./ За наук. ред. А.Колодного. – К.: Наукова думка. 2000. – 420 с.
3. Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій. - К., 2006.
4. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій: Підручник. – К.: Центр навч. літ., 2004. – 462 ст.
5. Лубський В.І., Теремко В.І., Лубська М.В. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
6. Біблія, або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. – К.: Українське Біблійне Товариство, 1993. – 824 с.

допоміжна

7. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1996 р.
8. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму – К.: Основи, 1994. – 2261 с.
9. Губман Б.Л. Современная католическая философия. – М: Высш. школа, 1988. – 190 с.

10. Іванишин В. Українська церква і процес національного відродження. – Дрогобич: Чин. 1990. – 288 с.
11. Історія і теорія релігії та вільнодумства. – К.: Наукова думка. 1996. – 542.
12. Колодний А.М. Історія релігії в Україні. – К.: Генеза. 1999. – 588 с.
13. Любащенко В. Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. – К.: Генеза. 1996. – 344 с.
14. Огієнко І. Українська церква. – К.: Наукова думка. 1993. – 242 с.
15. Релігія в духовному житті українського народу. – К.: Наукова думка. 1994. – 466 с.

Семінар 7. Іслам

План

1. Соціально-історичні умови виникнення та духовні витоки ісламу.
2. Коран: структура та зміст.
3. Релігійний культ ісламу: свята і обряди.
4. Основні напрямки ісламу: шіїти, сунніти.

Питання для самоконтролю

1. *Якою особливістю іслам відрізняється поміж інших світових релігій ?*
2. *Назвіть основні положення віровчення ісламу?*
3. *Які п'ять стовпів ісламу Вам відомі ? Який елемент – морально-етичний і віронавчальний чи культовий у ньому переважає і чому?*
4. *Скільки разів на день моляться мусульмани? Про що вони благають Аллаха під час ритуальної молитви - намазу?*
5. *У християн – неділя, а що у мусульман?*
6. *Які напрями в ісламі вам відомі? Поясніть, чому головні розбіжності між цими напрямками не стосуються віронавчальних або обрядово-культових питань?*
7. *Який вплив справив іслам на виникнення «ісламського світу» мусульманської цивілізації?*
8. *У чому полягає значення цієї цивілізації для світової культури?*

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Життєдіяльність пророка Аллаха – Мухаммеда.
- ✓ П'ять «стовпів» віри ісламу.
- ✓ Релігійна організація ісламу.
- ✓ Проблема жінки в ісламі. Коран про її права та обов'язки.
- ✓ Іслам і сьогодення. Фундаменталізм.
- ✓ Розповсюдження ісламу в світі.

- ✓ Діяльність Мухаммеда в ролі пророка.
- ✓ Свята в ісламі, їх догматичне значення.

Література:

основна

1. Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій. – К., 2006.
2. Лубський В.І., Теремко В.І., Лубська М.В. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
3. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. – 3-тє вид., стер. – Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
4. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін.. - К : ВД Професіонал`, 2006. - 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

5. Абу Аля Алмаудуд. Принципи ісламу. – Львів: Свічадо, 1995. – 346с.
6. Джеймс В. Многообразие религиозного опыта. - М.: Прогрес. 1999. – 308с.
7. Еремеев Д. Е. Ислам: образ жизни и стиль мышления. – М.: Наука. 1990. – 444 с.
8. Історія і теорія релігії та вільнодумства. – К.: Наукова думка. 1996. – 542.
9. Кін М. Релігії світу. – Харків: Глобус. 2003. – 346 с.
10. Коран. – М.: Центрпол. 1997. – 652 с.
11. Максуд Р. Ислам. – М.: Прогрес. 1999. – 432 с.
12. Мюллер М., Вунд В. От слова к вере. Миф и религия. – М.: Экс-мо; СПб.: Terra Fantastica, 2002. – 466 с.
13. Панова В.Ф., Вахтин Ю. Б. Жизнь Мухаммеда. – М.: Политическая литература., 1990. – 242 с.

Модуль 4

Семінар 8. Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії

План

1. Сутність та характерні риси неорелігій.
2. Неохристиянські рухи і їх особливості в Україні.
3. Орієнталістські (східні) релігії.
4. Неоязичницькі релігійні напрямки в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Що таке НРР? Як вони співвідносяться з традиційними ?
2. Як класифікуються НРР?
3. Якими соціально-економічними, політичними та духовними чинниками пояснюється бурхливий розвиток НРР і культів саме у ХХ ст. ?
4. Яким чином кризовий стан сучасного українського суспільства спричинив швидке поширення в ньому НРР?
5. Які християнські елементи можна помітити у вченні і культовій практиці свідків Єгови та мормонів?
6. Яке підґрунтя – релігійне чи все ж таки наукове – у саєнтологічних напрямів?
7. Яка основоположна ідея всіх неоязичницьких сект ?
8. Чому багато з НРР використовує практику маніпуляції людською свідомістю та здійснюють жорсткий тотальний контроль над своїми членами? Як, на ваш погляд, має ставитися до цього держава і суспільство: боротися з цим явищем як суспільно-небезпечним чи дотримуватися принципів непорушення свободи совісті особи та відокремлення релігії від держави?

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Синтетичні релігії в Україні.
- ✓ Демоністичні культу.
- ✓ Неохристиянські течії (мормони, “Новоапостольська Церква”).
- ✓ Сайєнтологічні релігії (“Трансцендентальна медитація”).
- ✓ Синкретичні релігії (“Церква Єднання” Муна).
- ✓ Неязичницькі організації в Україні.
- ✓ Багаїзм: особливості віровчення та організації.
- ✓ Церква уніфікації.
- ✓ «Наука Розуму».
- ✓ Трансцендентальна медитація.

Література:

основна

1. Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій. – К., 2006.
2. Лубський В.І., Теремко В.І., Лубська М.В. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
3. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. – 3-тє вид., стер. – К. : Академвидав, 2011. – 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
4. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін.. – К : ВД Професіонал`, 2006. – 301 С.. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

5. Шевченко ВМ. Словник-довідник з релігієзнавства. – К.: Наук, думка, 2004. – 522 с.
6. Юрій М.Ф. Релігієзнавство: Навч. посіб. – К.: Дакор, 2006. – 286 с.
7. Арестов В. М. Мудрик І. О. Нетрадиційні релігії: Суть і спрямування. – К.: Наукова думка. 1990. – 288 с.
8. Ерасов Б. С. Культура, релігія и цивілізація на Востоке. – М.: Наука. 1990. – 488 с.
9. Кін М. Релігії світу. – Харків: Глобус. 2003. – 346 с.
10. Конігін О. Нові релігії. – Львів, Свічадо. 2004. – 200 с.
11. Костомаров М.І. Слов'янська міфологія. – К.: Генеза. 1994. – 488 с. Петрик В., Сьомій С., Ліхтенштейн Є. та ін.
12. Сучасна релігійна ситуація в Україні /За ред. П.І. Косухи. – К.: Наукова думка. 1994. – 340 с.

Модуль 5

Семінар 9. Релігії в Україні: історичний контекст

План

1. Дохристиянські вірування на території України.
2. Поширення християнства на території Київської Русі. Православна церква в умовах іноземної влади на українських землях (друга половина XIII – кінець XVI ст.).
3. Православна церква в умовах іноземної влади на українських землях (друга половина XIII – кінець XVI ст.).
4. Православна церква на українських землях у XIX – на початку XX ст.
5. Релігійно-церковне життя в Україні в умовах тоталітаризму (1920-ті – 1980-ті роки).
6. Тенденції церковно-релігійного життя в період незалежності України.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику первісним релігійним віруванням в Україні.
2. Яке значення мало запровадження християнства в Київській Русі як державної релігії?
3. Яким було становище православної церкви у литовсько-польський період?
4. Охарактеризуйте роль братського руху у справі захисту православ'я.
5. Яке значення мали релігія та церква в житті українського козацтва?
6. Дайте характеристику релігійно-церковного становища в Україні за доби Центральної Ради.
7. Визначте тенденції церковно-релігійного життя в період незалежності України.
8. Яке значення для українського народу має надання автокефалії православної церкві України 6 січня 2019 року?

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Вплив дохристиянських язичницьких вірувань на культуру українського народу.
- ✓ Двовір'я після прийняття християнства.
- ✓ Галицька митрополія.
- ✓ Реформація на українських землях у XVI ст.
- ✓ Братський рух у контексті захисту православ'я.
- ✓ Укладання Берестейської унії та її значення.
- ✓ Церковно-релігійний чинник у Національно-визвольній війні під керівництвом Б. Хмельницького.
- ✓ Релігія та українське національно-культурне відродження в Україні XIX ст.
- ✓ Релігійно-церковне життя в Українській державі Павла Скоропадського.
- ✓ Релігійно-церковне життя в період нацистської окупації.
- ✓ Церковна незалежність як історична справедливість.

Література:

основна

1. Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій. – К., 2006.
2. Лубський В.І., Теремко В.І., Лубська М.В. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
3. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. – 3-тє вид., стер. – Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
4. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін.. – К.: ВД Професіонал, 2006. – 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

5. Булашов Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космологічні українські народні погляди та вірування. – К.: Наукова думка. 1992. – 402 с.
6. Іванишин В. Українська церква і процес національного відродження. – Дрогобич: Чин. 1990. – 288 с.
7. Історія християнської церкви на Україні. – К.: Наукова думка. 1992. – 446с.
8. Колодний А.М. Історія релігії в Україні. – К.: Генеза. 1999. – 588 с.
9. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навчальний посібник. – К.: Росава, 2003. – 336 с.
10. Огієнко І. Українська церква. – К.: Наукова думка. 1993. – 242 с.
11. Релігія в духовному житті українського народу. – К.: Наукова думка. 1994. – 466 с.

Семінар 10. Сучасна релігійна ситуація в Україні та закріплення принципу свободи совісті

План

1. Характерні риси сучасної релігійної ситуації в Україні.
2. Поняття свободи совісті та свободи віросповідання, їхні характерні риси.
3. Основні принципи відносин між державою і церквою та моделі державно-церковних відносин.
4. Конституція України про свободу совісті і свободу релігії в Україні. Основні положення Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” і їх значення для забезпечення прав і свобод громадян України.

Питання для самоконтролю

1. *Що є причиною відродження інтересу до релігії на початку XXI століття?*
2. *Розкрити сутність положення відокремлення церкви від держави та основні напрями його впровадження в Україні та світі.*
3. *Що таке державна (офіційна релігія)?*
4. *Визначити причини розколу православ'я в Україні.*
5. *Визначити основні причини міжцерковних конфліктів в Україні.*
6. *Визначити структуру та зміст законодавства про свободу совісті в Україні, головні нормативно-правові документи.*
7. *У чому полягає відмінність між поняттями “свободи совісті” та “свободи віросповідання”?*
8. *Як українське законодавство тлумачить принцип “свободи совісті” та обмеження даного принципу?*
9. *Як співвідносяться між собою державний примус і релігійна свобода?*
10. *Чи може бути реалізоване право на свободу віросповідання без державно-владних інституцій?*

Теми рефератів, презентацій, есе

- ✓ Проаналізуйте етноконфесійний ареал України.
- ✓ Українське православ'я: пошуки шляхів порозуміння.
- ✓ Можливість створення в Україні помісної православної Церкви.
- ✓ Суспільно-релігійні вияви: виклики України XXI століття
- ✓ Держава і церква. Політика держави і партій що до релігії, церкви, віруючих.
- ✓ Відповідальність релігійних організацій за порушення законодавства про свободу совісті.
- ✓ Свобода віросповідання в історії Української Конституції.

- ✓ Проблема релігійної толерантності в сучасному мультикультуральному суспільстві.
- ✓ Релігійний фактор у російсько-українській війні.

Література:

основна

1. Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій. – К., 2006.
2. Лубський В.І., Теремко В.І., Лубська М.В. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
3. Лубський, В.І. Релігієзнавство : підручник: затверджено МОН України / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. – 3-тє вид., стер. – Київ. : Академвидав, 2011. - 463 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.
4. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. – К.: ВД Професіонал`, 2006. – 301 С. , **Шифр: 2-1(075.8)**.

допоміжна

5. Автокефалія // База даних: Велика Українська Енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/>(дата звернення: 09.01.2021) Конституція України від 28 червня 1996 р. (чинна редакція).
6. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навчальний посібник. – К.: Росава, 2003. – 336 с.
7. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2020 рр. (Інформаційні матеріали) / Центр Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_religiya.pdf
8. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1996 р.
9. Релігія в духовному житті українського народу. – К.: Наукова думка. 1994. – 466 с.
10. Свобода віросповідання. Церква і держава в Україні. – К.: Кондор. 1996. – 288 с.
11. Томос про автокефалію українського православ'я: значення і виклики : доповідь Національного інституту стратегічних досліджень, 23 квітня 2019 року. URL: <http://www.niss.gov.ua/en/node/103>.
12. Українська церква між Сходом і Заходом. – К.: Дух і Літера. 1996. – 402 с.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п		Кількість годин
1	Предмет та функції релігієзнавства.	10

2	Релігія як суспільно-культурне явище.	12
3	Первісні та ранні форми релігії.	12
4	Етнічні та регіональні релігії.	12
5	Світові релігії. Буддизм.	10
6	Походження, еволюція та напрямки християнства.	14
7	Іслам як світова релігія.	10
8	Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії.	12
9	Релігії в Україні: історичний контекст.	9
10	Релігії в Україні: сучасний стан та відносини з державою.	9
	Разом	110

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студента є невід'ємною складовою освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка», в процесі якої заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти самостійно.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є основним засобом засвоєння ним навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять і полягає як в засвоєнні знань, так і в формуванні вмінь і навичок щодо їх використання в нових умовах на новому навчальному матеріалі.

Здійснюється самостійна робота під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі, керуючись сформованими раніше уявленнями про порядок і правильність виконання операцій.

З метою ефективного засвоєння дисципліни «Релігієзнавство» використовуються такі організаційні форми самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

– самостійна робота, яка виконується самостійно у вільний від занять, зручний для нього час, як правило, поза аудиторією;

– індивідуальна робота студента – це аудиторна самостійна робота за індивідуальними завданнями під керівництвом викладача, під час виконання якої студент може отримати методичну допомогу у вигляді консультацій щодо виконання цієї роботи, при цьому консультації носять індивідуальний характер.

Рівень самостійної роботи студентів перевіряється як під час аудиторних занять (експрес-опитування на лекції, відповіді та письмові роботи на семінарських заняттях), так і під час підсумкового модульного контролю.

До кожної з 10-ми тем курсу нижче наведені завдання для самостійної роботи студентів. Рівень опрацювання студентами зазначених питань

перевіряється як під час аудиторних занять (експрес-опитування на лекції, виконання тестових завдань, відповіді та письмові роботи на семінарських заняттях), так і під час підсумкового модульного контролю.

В курсі «Релігієзнавство» передбачається самостійне вивчення деяких теоретичних питань, опрацювання джерел до теми, підготовка доповідей і повідомлень, написання есе та виконання презентацій.

Самостійна робота покликана забезпечувати можливість здійснення студентами самостійної пізнавальної діяльності в навчанні, і є видом навчальної праці, що сприяє формуванню у студентів самостійності.

Виконання завдань для самостійної роботи сприяє створенню умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які вони одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Релігієзнавство» визначається навчальною та робочою навчальною програмою вивчення дисципліни. На самостійну роботу виноситься частина теоретичного матеріалу. Контроль опрацювання навчального матеріалу, винесеного на самостійну роботу, проводиться викладачем на семінарських заняттях та під час модульного поточного контролю.

Виконане в результаті самостійної роботи завдання може бути представлено у вигляді творчої роботи: реферату, есе або презентації.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ РОБІТ

Творча робота може бути виконана здобувачем вищої освіти в одній із запропонованих форм – реферат, есе, презентація.

Робота обов'язково повинна містити титульний аркуш і перелік використаних джерел.

Реферат є формою закріплення і контролю знань та навичок, набутих студентами в процесі засвоєння дисципліни.

Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування студентами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Завданнями написання реферату є вивчення стану розробки обраної релігієзнавчої проблематики в літературі та публікаціях та логічний, аргументований виклад матеріалу.

Тема обирається здобувачем вищої освіти самостійно, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, слухачі можуть самостійно визначати тему реферату, враховуючи актуальність проблем релігієзнавства.

Кожний студент повинен опрацювати відповідні першоджерела.

Структура реферату. Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

- вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);
- основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості);
- висновки мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу;
- словник базових та основних понять (глосарій) – наводиться за бажанням;
- список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до оформлення реферату. Обсяг реферативної роботи має складати – 10-15 сторінок. До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4(210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання - “за шириною”; міжрядковий інтервал “полуторний” (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., лівє – 3 см, правє – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень.

Презентація (від англ. *presentation* – представлення, показ) – це набір картинок-слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату.

Кожен слайд містить довільну текстову, графічну, відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми та графіки, табличні й інші матеріали.

Мультимедійна презентація створюється за допомогою програми Power Point.

Вимоги до оформлення презентацій (за Дж. Льюїсом):

- окремий слайд відображає окрему думку;
- текст повинен містити короткі слова та прості речення;
- на слайді повинно бути не більше 6-8 рядків і 50 слів;
- для привернення уваги аудиторії слід використовувати заголовки;
- слайди не слід робити занадто яскравими;
- підписи до ілюстрацій розміщувати внизу (під ілюстраціями);
- при оформленні слайдів презентації слід дотримуватись одного стилю.

Розмір шрифту залежить від типу, фону презентації, обладнання.

Рекомендований розмір шрифтів: для заголовку слайда – 22-30 pt, підзаголовків – 20-28 pt, основного тексту – 16-22 pt.

Для оформлення презентації доцільно використовувати шрифти Arial, Comic Sans MS, Courier, Georgia, Tahoma, Times New Roman, Verdana.

Обсяг презентації не повинен перевищувати 20-25 слайдів.

Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:

- повнота розкриття теми;
- грамотність оформлення тексту;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації.
- наявність основних компонентів структури презентації (титкульний слайд, зміст, основні структурні елементи змісту освіти, список використаних джерел);
- оригінальність оформлення презентації;
- доцільність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів.
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії.
- грамотність використання кольорового оформлення.
- доцільність використання фонового звуку, відеоматеріалів, анімованих об'єктів, малюнків, фотографій тощо.
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій,
- відеоматеріалів;
- єдиний стиль слайдів;
- ефективне представлення презентації автором.

Есе – це вид творчої роботи, який являє собою твір-міркування невеликого обсягу з довільною композицією, що виражає індивідуальні міркування та точку зору автора з конкретного питання, проблеми й свідомо не претендує на повноту й вичерпне трактування теми.

Есе є самостійною творчою роботою із запропонованої викладачем теми або переліку тем для самостійного вибору студентами та виконується як позааудиторна робота.

Ключова місія есе – діагностика продуктивної, творчої складової пізнавальної діяльності, котра припускає аналіз інформації, його інтерпретацію, побудову міркувань, порівняння фактів, підходів й альтернатив, формулювання висновків, особисту оцінку автора.

Мета есе – це викладення самостійного бачення студентом проблеми, питання, теми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів.

Завдання есе:

- уникати компіляції уривків робіт інших авторів;
- виклад власної точки зору автора щодо конкретного питання чи проблеми;
- формулювання авторських висловлювань;

– формування творчого підходу до осмислення того чи іншого питання або проблеми;

– формування вміння аргументації власних міркувань.

Есе не може бути викладом чи переказуванням чужих думок, адже має відображати власну авторську позицію. Власну думку студент аргументує шляхом викладу аргументів, підбору прикладів, аналогій, проведення паралелей.

Виокремлюють такі основні *види есе*: аналітичні, описові, розповідні, рефлексивні, критичні та інші.

Структура есе має забезпечити розкриття теми, базується на класичній системі доказів і включає в себе:

титольний аркуш;

вступ – містить такі елементи, як актуальність, мета та завдання, об'єкт і предмет есе, очікуваний результат роботи в цілому та конкретні результати, які будуть отримуватися в ході розкриття теми.

Використовуйте «пастки» для залучення уваги, такі як: цитата, вірш, питання, роздуми, незвичайні факти, ідей або смішні історії. Немає необхідності висловлювати в першій пропозиції основну думку. Уникайте таких фраз, як «Це есе про ...» або «Я збираюся поговорити про...».

основна частина: теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також їх обґрунтування, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головні труднощі.

Важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропоновану тезу. Там, де це необхідно, як аналітичний інструмент можна використати графіки, діаграми й таблиці.

Висновок за своєю структурою має відповідати переліку завдань, поставлених у вступі. Тобто, висновок підсумовує есе або ще раз підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині.

Висновок може містити такий дуже важливий, що доповнює есе, елемент як вказівка на застосування дослідження, на розвиток взаємозв'язків з іншими проблемами.

Внутрішня структура есе може бути довільною (хоча в рекомендаціях пропонується структуру есе). Оскільки есе – це мала форма письмової роботи, доцільним є повторення висновків в кінці.

При формулюванні проблеми потрібно враховувати, що есе відрізняє конкретна тема та суб'єктивне її трактування. Предмет теми в есе набагато вужчий, ніж, наприклад, в рефераті.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Контрольна робота, передбачена навчальним планом, складається з 2-х завдань, які базуються на теоретичних питаннях, що входять до тематичного плану навчальної дисципліни та мають на меті перевірити рівень знань студентів з дисципліни «Релігієзнавство».

Розкриттям питань підсумкової роботи студент повинен продемонструвати знання основних релігієзнавчих проблем, історичної типології релігій, особливостей розвитку сучасних релігійних систем, специфіки окремої релігійної системи.

1. Визначте та охарактеризуйте структуру релігієзнавства.
2. Охарактеризуйте концепції природного походження релігії.
3. Охарактеризуйте концепції надприродного походження релігії.
4. З'ясуйте особливості релігійної віри.
5. Визначте структуру сучасних релігій.
6. Розкрийте соціальну роль релігії.
7. Охарактеризуйте проблему походження релігії.
8. Розкрийте сутність та специфіку первісних релігійних вірувань.
9. Розкрийте основні риси родоплемінних релігій.
10. З'ясуйте специфіку національних релігій Індії.
11. Визначте особливості національних релігій Китаю.
12. Охарактеризуйте синтоїзм як національну релігію Японії.
13. Іудаїзм: догматика та культ.
14. Буддизм: догматика та культ.
15. Хінаяна та махаяна: порівняльна характеристика.
16. Ламаїзм: догматика та культ.
17. Дзен-буддизм, буддизм в сучасному світі.
18. Соціально-історичні умови виникнення християнства, його ідейні попередники.
19. Розкрийте особливості еволюції первісного християнства.
20. Становлення догматики християнства.
21. Віровчення та культ православ'я.
22. Особливості структури православ'я.
23. Особливості віровчення та культу католицизму.
24. Охарактеризуйте організацію римсько-католицької церкви.
25. Дайте загальну характеристику протестантизму.
26. Охарактеризуйте виникнення ісламу, його ідейні джерела.
27. Специфіка мусульманського віровчення, культу та організації.
28. Визначте особливості сучасного стану релігійних об'єднань в Україні.
29. Основні проблеми філософії релігії.
30. Основні проблеми соціології релігії.
31. Антропологічні засади релігій за Л. Фейєрбахом.
32. Охарактеризуйте марксистську концепцію релігії.
33. Релігійна психологія та релігійна ідеологія.

34. Поняття „надприродного” в науці та релігії.
35. Порівняльна характеристика церкви та секти.
36. Охарактеризуйте основні функції релігії.
37. Порівняльна характеристика ранніх національних релігій та пізніх національних релігій.
38. Вчення про Дао в даосизмі.
39. Розкрийте роль культу Неба в китайській міфології.
40. Розкрийте сутність вчення про сансару в індуїзмі.
41. Визначте особливості та основні догмати синтоїзму.
42. Визначте та охарактеризуйте основні етапи становлення іудаїзму.
43. Тіпітака: структура та зміст.
44. Охарактеризуйте філософсько-політичні ідеї сучасного буддизму.
45. Місце медитації в дзен-буддизмі.
46. Виникнення основних ступенів священства в християнстві.
47. Біблія як священна книга та історико-культурне явище.
48. Моральні принципи Декалогу і Нагорної проповіді
49. Порівняльна характеристика культу православ'я та католицизму.
50. Охарактеризуйте релігійні та філософські джерела християнства.
51. Таїнства християнства: визначення та зміст.
52. Розкрийте сутність секуляризації як явища духовної культури людства.
53. Ісламський фундаменталізм: витоки та прояви.
54. Коран – священна книга та історико-культурне явище.
55. Охарактеризуйте іслам в Україні.
56. Основні групи неорелігій. Охарактеризуйте одну з цих груп.
57. Причини появи і поширення неорелігій.
58. Українські і міжнародні правові документи, що регулюють питання свободи совісті.
59. Географія релігій у світі та тенденції їх поширення у світі.
60. Визначте особливості місце релігії в системі духовної культури.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота, передбачена навчальним планом, складається з 2-х питань, виконання кожного з яких оцінюється за 5-ти бальною системою:

5 балів:

- студент продемонстрував глибоке знання релігієзнавчих термінів, текстів лекцій, підручників та першоджерел;
- здійснив глибокий філософсько-релігійний аналіз означеної проблеми; глибоко і всебічно продемонстрував знання з релігієзнавства, виявив розуміння положень філософських, наукових та релігійних першоджерел та рекомендованої літератури;
- здійснив аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, продемонстрував самостійне та обґрунтоване бачення її сутності;

- відповідь розгорнута, логічно структурована, містить лаконічно сформульовані висновки;
- відповідь сперта на критичний аналіз та порівняння різних підходів до вирішення певної проблеми;
- мова викладу грамотна і демонструє високий рівень засвоєння знань з дисципліни.

4 бали:

- студент продемонстрував знання змісту завдання, оперування основними релігієзнавчими категоріями, аргументовано і послідовно виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з релігієзнавства, основні положення наукових та релігійних першоджерел та рекомендованої літератури, проте допущені несуттєві помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну релігієзнавчу проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, однак наявні деякі неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не в повній мірі обґрунтовані;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;
- відповідь написана грамотно з використанням філософсько-релігійної фахової лексики.

3 бали:

- студент продемонстрував достатнє знання релігієзнавчих термінів, текстів лекцій, підручників та першоджерел;
- наявні неточності у відповіді а питання контрольної роботи; в цілому здобувач вищої освіти продемонстрував знання змісту питання контрольної роботи, оперування основними релігієзнавчими категоріями, виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з релігієзнавства, основних положень наукових та релігійних першоджерел та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну релігієзнавчу проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу є фрагментарними;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, проте відсутнє самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, висновки не завжди обґрунтовані;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;

– відповідь написана грамотно з використанням філософсько-релігійної фахової лексики.

2 бали:

– студент продемонстрував роздуми з питання контрольної роботи, відсутність знань основних релігієзнавчих категорій;

– відповідь містить певні уявлення з релігієзнавства, основних положень наукових та релігійних першоджерел та рекомендованої літератури;

– посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

– відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;

– відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;

– відповідь написана з помилками.

1 бал:

– студент продемонстрував відсутність знань з питання контрольної роботи; відповідь містить певні уявлення з релігієзнавства, основних положень наукових та релігійних першоджерел та рекомендованої літератури;

– посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

– відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;

– відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; відповідь написана з багатьма помилками.

Методи контролю

Оцінювання знань ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», затвердженого вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» (протокол № 6 від 31 серпня 2020 р.) та введеного в дію наказом ректора № 26 від 31 серпня 2020 р.)

З дисципліни, з якої навчальним планом передбачено складання екзамену, здобувач вищої освіти може набрати до 75 % підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 25 % підсумкової оцінки – на екзамені.

Поділ навчального матеріалу дисципліни на змістові модулі, їх кількість, види поточного контролю та критерії їх оцінювання доводяться до відома здобувачів вищої освіти на початку семестру.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експресконтролю, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання здобувачами вищої освіти.

Проміжний контроль реалізується у формі контрольних робіт (тестів), які проводяться протягом тижня після вивчення матеріалу за завершеною частиною дисципліни на семінарському занятті або в інший час, вільний від аудиторних занять (у тому числі й за допомогою технологій дистанційного навчання з використанням електронної бази навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у системі управління навчанням Moodle).

Семестровий екзамен складається здобувачами вищої освіти у період екзаменаційної сесії, передбаченої графіком навчального процесу відповідно до розкладу, який доводиться до викладачів і здобувачів вищої освіти не пізніше, ніж за місяць до початку сесії.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали вимоги робочої програми навчальної дисципліни допускаються до складання екзамену. Результати виконання екзаменаційних завдань оцінюються за бальною системою відповідно до рівня виконаних завдань. Підсумкова оцінка з дисципліни складається з кількості балів за виконання всіх видів робіт, що виконувались протягом семестру та кількості балів отриманих на екзамені.

У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому в розділі 6 «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка».

Політика дотримання академічної доброчесності ґрунтується на «Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка»», погодженого вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (протокол № 6 від 31.08.2020 р.) та введеного в дію наказом ректора НУ «Чернігівська політехніка» від 31.08.2020 р. №26.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль за модулями

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
ЗМ 1. Релігія як культурно-історичний феномен	0... 13
1 Відвідування лекцій	0... 2
2 Робота на семінарських заняттях	0... 8
3 Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	0... 3
ЗМ 2. Ранні та етнонаціональні релігії	0... 13
1 Відвідування лекцій	0... 2
2 Робота на семінарських заняттях	0... 8
3 Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	0... 3
ЗМ 3. Світові релігії	0... 18
1 Відвідування лекцій	0... 3
2 Робота на семінарських заняттях	0... 12
3 Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	0... 3
ЗМ 4 Сучасні нетрадиційні культури і неорелігії	0... 8
1 Відвідування лекцій	0... 1
2 Робота на семінарських заняттях	0... 4
3 Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	0... 3
ЗМ 5. Релігія і церква в сучасному світі	0... 13
1 Відвідування лекцій	0... 2
2 Робота на семінарських заняттях	0... 8
3 Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	0... 3
Контрольна робота	0... 10
Іспит	0... 25
Питання 1	0... 13
Питання 2	0... 12
Зважена семестрова оцінка	0.. 100

Орієнтовний перелік питань до іспиту

1. Предмет та структурні розділи релігієзнавства.
2. Методологічні принципи та методи дослідження в релігієзнавстві.

3. Визначення релігії як теоретична проблема.
4. Проблема методу в релігієзнавстві.
5. Сутність і етимологія поняття «релігія».
6. Структура релігії (зовнішня і внутрішня). Рівні релігійної свідомості.
7. Релігійні організації (секта, деномінація, церква).
8. Соціальні функції релігії та її роль у житті суспільства. Поняття сакралізації і секуляризації.
9. Класифікація релігій.
10. Релігія як духовний феномен і суспільне явище.
11. Первісні форми релігійних вірувань (анімізм, тотемізм, фетишизм, магія, шаманізм), їх особливості.
12. Національні релігії (ранні та пізні), їх особливості.
13. Релігії Стародавнього Єгипту та народів Давнього Дворіччя.
14. Релігії античного світу (давньогрецька та Стародавнього Риму).
15. Загальні ознаки релігій.
16. Філософські концепції релігії.
17. Сутність релігійного світогляду.
18. Проблема походження релігії (основні причини).
19. Світові релігії, їх особливості.
20. Нетрадиційні релігії, їх особливості і напрями.
21. Релігії Стародавньої Індії. Брахманізм.
22. Конфуціанство.
23. Даосизм.
24. Джайнізм.
25. Сикхізм.
26. Індуїзм.
27. Іудаїзм.
28. Синтоїзм.
29. Історія, доктрина і культ ісламу.
30. Основні течії ісламу.
31. Історико-культурні передумови виникнення буддизму.
32. Життя і вчення Сідхартхи Гаутами (Будди).
33. Доктрина буддизму та його основні течії.
34. Основні напрями буддизму.
35. Загальна характеристика християнського віровчення.
36. Християнство (передумови виникнення, основні стадії його розвитку).
37. Основні причини розколу християнства, священна література і культ християнства.
38. Доктринальні та культові особливості католицизму.
39. Особливості віросповідання та богослужіння в православ'ї.
40. Протестантизм: історія і його течії, загальна характеристика.
41. Біблія – священна книга християн.
42. Православ'я.
43. Ісус Христос та моральна концепція християнства.

44. Католицизм.
45. Іслам (історія виникнення, його догмати і культ).
46. Новітні форми релігії.
47. Загальнолюдські моральні цінності та релігія.
48. Релігія і церква в Україні сьогодні (УПЦ, УПЦ-КП, УАПЦ, УГКЦ, РКЦ та інші).
49. Сутність свободи совісті, її формування і розвиток.
50. Основні принципи відносин між державою і церквою та моделі державно-церковних відносин.

Критерії оцінювання відповіді

Відповідно до навчального плану передбачено складання екзамену з дисципліни в усній формі.

Екзаменаційний білет складається з 2-х питань, що відповідають тематичному плану робочої програми дисципліни «Релігієзнавство».

Час на підготовку здобувача вищої освіти до відповіді - до 30 хвилин.

Критерії оцінювання відповіді.

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо студент надає повну ґрунтовну і відповідь, демонструє глибоке розуміння матеріалу та можливість застосовувати релігієзнавчі знання в практичних ситуаціях; виклад матеріалу чіткий, логічно послідовний; студент формулює власну думку, ясно і послідовно аргументує та доводить її; виявляє здатність до дискусії та формулювання проблеми.

Оцінка «добре» ставиться студентові, якщо він дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка «відмінно», але допускає поодинокі хиби, порушує послідовність викладу. Вміє застосовувати отримані знання у стандартних ситуаціях, однак не в достатній мірі розуміє проблемний характер питання.

Оцінка «задовільно» виставляється, якщо студент виявляє знання і розуміння висловленої теми, але викладає матеріал не досить повно, допускає помилки фактологічного порядку, не вміє аналізувати сутності проблеми, викладає матеріал непослідовно.

Оцінка «незадовільно» виставляється, якщо студент не здатний розкрити питання та відтворити основну інформацію з теми, допускає значні помилки, матеріал викладає нелогічно і непослідовно.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамена
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Навчальна дисципліна викладається у спеціально обладнаній аудиторії з використанням мультимедійного проектора, екрану проекційного, фліпчарту, мобільних парт, мобільних столів для організації групової роботи. Лекційний матеріал подається у вигляді презентацій за допомогою медіа-проектора.

На семінарських заняття використовуються інтерактивні форми роботи: дебати, дискусії, робота в малих групах. Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, організовується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін.

Технічною базою організації навчального процесу в дистанційному форматі є платформи Moodle, Google Meet або Zoom. Заняття проводяться з використанням онлайн інструментів спільної візуалізації Google Jamboard, Padlet тощо.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

основні

1. Абрамович, С. Релігієзнавство : підручник / С. Абрамович, М. Тілло, М. Чікарькова. – К. : Дакор, 2006. – 509 с.
2. Калінін Ю., Лубський В. Релігієзнавство. – К., 1996.
3. Лубський, Т.Г. Горбаченко, М.В. Лубська, А.І. Яковенко.; за ред. В.І. Лубського. – Київ. : Центр учбової літератури, 2010. – 447 С.
4. Релігієзнавство : курс лекцій : навч. посіб. / А.Г. Баканурський та ін. – 2-е вид. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 301 с.
5. Черній А.М. Релігієзнавство. – К., 2003.

допоміжні

6. Абу Аля Алмаудуд. Принципи ісламу. – Львів: Свічадо, 1995. – 346с.
7. Аспекти джайнізму / пер. з англ. Ю. Завгородній, Д. Редька – К. : Сафран. 200 с.
8. Білоусенко О. Старий Заповіт. Біблійна історія. – К. – 1993.
9. Бубер Мартин. Два образа веры. М.: Наука, 1999. – 592 с.
10. Будда. Конфуций. Савонарола. Торквемада. Лойола. СПб.: ЛИО-Редактор, 1998. – 392 с.
11. Булашов Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космологічні українські народні погляди та вірування. – К.: Наукова думка. 1992. – 402 с.
12. Градовський А. В., Галушко М. В. Історія літератури Сходу: навч. посібн. Черкаси, 2014. 232 с.
13. Дао-Де цзин. М.: Издательство Астрель», «Издательство АСТ», 2004. 542 с.
14. Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя. – К., вид-во Жупанського, 2002.
15. Здіорук С.І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття: Монографія / Нац. ун-т стратегічних досліджень.- Київ: Знання України, 2005. – 551с.
16. Ісламські процеси у світі та в Україні: реалії і прогнози. Колективна монографія / А. Арістова, С. Здіорук, М. Бутиріна [та ін.]. – К.: УАР, 2011. – 201 с.
17. Історія і теорія релігії та вільнодумства. – К.: Наукова думка. 1996. – 542.
18. Історія релігії в Україні (ред. А.Колодний, П.Яроцький). – в 10-ти т. – К. 2008.
19. Історія світової релігійної думки. Хрестоматія (упорядник В.Лубський та ін.) – К.,1999.
20. Історія християнської церкви на Україні. – К.: Наук. думка. 1992. – 446с.
21. Кимелев Ю. Современная западная философия религии. - М., 1989.

22. Кін М. Релігії світу. – Харків: Глобус. 2003. – 346 с.
23. Кислюк, К.В. Філософія. Модульний курс : навч. посіб. / К.В. Кислюк. – Харків : Торсінг плюс, 2009. – 415 с.
24. Конфуций. Суждения и беседы. Київ : Кристал Бук. 2017. 224 с. 25.
25. Коран. – М.: Центрпол. 1997. – 652 с.
26. Крижанівський О. П. Історія стародавнього Сходу : підручн. Київ : Либідь, 2000.
27. Крижанівський, О.П. Історія церкви та релігійної думки в Україні : у 3-х кн. Кн.3. Кінець XVI - середина XIX століття / О. П. Крижанівський, С. М. Плохій. – К. : Либідь, 1994. – 336 с.
28. Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Історія світової релігієзнавчої думки. – К., 1999.
29. Мень А. История религии. В 7-ми т. – М., 1991-1994.
30. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навч. посібн. – К.: Росава, 2003. – 336 с.
31. Павлов С., Мезенцев К., Любіцева О. Географія релігій. – К., 1998.
32. Панченко П.П. Релігійні конфесії в Україні в контексті історизму. – К.: Знання, 2003.
33. Про свободу совісті, релігії і переконань. Збірник українських і міжнародних правових документів. – К., 1996.
34. Релігієзнавчий словник. – К., 1996.
35. Релігія в духовному житті українського народу. – К.: Наук. думка. 1994. – 466 с.
36. Свобода віросповідання. Церква і держава в Україні. – К.: Кондор. 1996. – 288 с.
37. Сьомін С.В. та ін. Державно-церковні відносини: світовий досвід і Україна. – К.: Либідь, 2010. – 135с.
38. Ульяновський, В.І. Історія церкви та релігійної думки в Україні : у 3-х кн. Кн. 2. Середина XV - кінець XVI століття / В. І. Ульяновський. – К. : Либідь, 1994. – 256 с.
39. Українська церква між Сходом і Заходом. – К.: Дух і Літера. 1996. – 402 с.
40. Християнство: контекст світової історії і культури. Науковий збірник. – К., 2010. – 218с.
41. Шевченко В.М. Словник-довідник з релігієзнавства. – К.: Наук. думка, 2004. – 522 с.
42. Шевченко О. М. Правові засади оптимізації державно-церковних відносин в Україні. – К.: Знання, 2003. – 31с.
43. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. В 3 т. Т.2. От Гуатамы Будды до триумфа христианства / Перев. с фр. – М.: Критерион, 2012. – 512 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

13. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Режим доступу: <http://www.vrciro.org.ua/ua/>
14. Дарморіз, О. Формування людини нового типу та трансформація релігійності в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/aug/5860/darmorizvizi2016.pdf>.
15. Духовне управління мусульман України «УММА». Режим доступу: <https://umma.in.ua/ua>
16. Електронний архів НУ «Чернігівська політехніка» (IRChNUT) URL: http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/elektronnij_arhiv_chntu/
17. Інститут релігійної свободи. Режим доступу: <https://irs.in.ua/ua>
18. Іслам в Україні. Режим доступу: <https://islam.in.ua/ua>
19. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
20. Офіційний сайт Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. URL: <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>
21. Про свободу слова та релігійні організації [Електронний ресурс] : закон України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12/conv>.
22. Релігійно-інформаційна служба України. Режим доступу: <https://risu.org.ua>
23. Українське релігієзнавство: Бюлетень Української Асоціації релігієзнавців і Відділення ре релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України <http://uars.info/>
24. Як протистояти російській пропаганді та релігійному радикалізму : обговорення за круглим столом в Києві [Електронний ресурс] / Релігійно– інформаційна служба України. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/religion_and_policy/61979.htm.
25. Religious belief and national belonging in Central and Eastern Europe / Pew Research Center. URL: <https://www.pewforum.org/2017/05/10/religious-affiliation>.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Кафедра філософії і суспільних наук

Реферат з дисципліни «Релігієзнавство»

**на тему :
«Сутність релігійного світогляду»**

Виконав/ла здобувач вищої освіти
ННІ економіки група ФА-221,
спеціальність «Філософія»,
освітньо-професійна програма
«Аналітика суспільно-політичних процесів»
Прізвище, ім'я, по-батькові

Перевірила: Шакун Наталія Валеріївна,
к.філос.н., доцент,
зав. кафедри філософії і суспільних наук

Чернігів 2022

ДОДАТОК Б. Приклад есе

Есе на тему : «Релігія і наука: порівняльний аспект»

В сучасній свідомості людини релігія і наука часто постають як антагоністи та супротивники. Я би в своєму власному визначенні вказав би, що релігія – це система знань і розуміння світу, заснована на вірі.

Філософи говорять, що віра буває сліпа і усвідомлена, але, на мою думку, будь-яка віра сліпа, вона носить на очах пов'язку і поки не знімає її. Подальший хід подій життя дає перевірку ситуації: вірне припущення чи ні. Наприклад, багато людей до перших польотів реактивних літаків і космічних ракет вірили в існування серед хмар Бога і ангелів і неможливість польоту для людини, подолання їм великих висот. Польоти ХХ-го століття зруйнували цей міф.

Людина вірить у щось, що видиме їй, не випробуване, що не досліджене: просто з чужих слів або книжкових сторінок. Так люди вірять в чортів або невидимих духів, довіряючи «жовтій пресі», релігійній літературі або тим, хто стверджує, що бачить їх. Віра часто «підганяє» події і факти реальності під систему поглядів віруючого.

Наука ж вірить лише тому, що перевірено експериментально і підтверджено дослідями. Пояснення, яке правдоподібне, для науки ще не є незаперечним доказом. Наприклад, причина, з якої строго заборонено засовувати пальці в розетку, пояснюється законами фізики. А ще перевіряється практикою. Цим науковий, суто науковий світогляд відрізняється від псевдонаукового.

У 30-і роки радянський академік сільського господарства Трохим Лисенко помилився, вважаючи, що пшениця здатна породжувати жито, овес, тобто різні види зернових здатні перетворюватися в близькі до них види. Це твердження визнано псевдонауковим, так як його автор не зібрав жодних реальних доказів, крім філософських умовиводів, і до цього дня.

Скажімо, багато жителів світу вірять в наведення пристріту на відстані. Однак простий експеримент, який можна провести вдома, з'ясує, що у вас не вийде таємно, не впливаючи на психіку жертви розмовою, навіюванням або фізично, одними змовами і жестами з дому «наслати» на кого-небудь конкретне захворювання за вашим бажанням, не характерне раніше для «жертви».

Не менш складною виявляється спроба примирити релігію і науку в рамках людського світогляду. Саме опора релігії на віру та недовіра до неї науки створюють між цими формами суспільної свідомості чимало протиріч. Вочевидь, питання лишається відкритим і таким, що потребує подальшого вивчення.

Джерело: URL: <https://moyaosvita.com.ua/tvoru/tvir-ese-religiya-mistectvo-i-nauka-istorichnij-aspekt/> (дата звернення 1.09.2022)

